

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัย หรือการศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่นั้นมีด้วยกันหลายวิธีการ การจะใช้วิธีการหรือระเบียบวิธีแบบใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับลักษณะข้อมูล วัตถุประสงค์ การเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการศึกษาวิจัยในเรื่อง "การวิเคราะห์บทบาทรายการสนทนาปัญหาบ้านเมือง" นี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยในลักษณะที่เรียกว่า การวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งจะมีลักษณะสำคัญคือ

- เน้นการมองปรากฏการณ์ให้เห็นภาพรวม โดยการมองจากหลายแง่มุม
- การศึกษาติดตามระยะยาวและเจาะลึกเพื่อให้เข้าใจความเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์สังคมซึ่งมีความเป็นพลวัต
- ศึกษาปรากฏการณ์ในสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ
- คำนึงถึงความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกวิจัย
- ใช้การพรรณนาและการวิเคราะห์แบบอุปนัย
- เน้นปัจจัยหรือตัวแปรด้านความรู้สึนึกคิด จิตใจ ความหมาย

กล่าวโดยสรุปการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การแสวงหาความรู้โดยการพิจารณาปรากฏการณ์สังคมจากสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริงในทุกมิติ เพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์กับสภาพแวดล้อมนั้น วิธีการนี้จะสนใจข้อมูลด้านความรู้สึนึกคิด ความหมาย ค่านิยมหรืออุดมการณ์ของบุคคลนอกเหนือไปจากข้อมูลเชิงปริมาณ และเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

การศึกษาในเรื่อง "การวิเคราะห์รายการสนทนาปัญหาบ้านเมือง" มีลักษณะของข้อมูล วัตถุประสงค์ การเก็บข้อมูล ตลอดจนการวิเคราะห์ข้อมูล ในลักษณะเชิงคุณภาพที่มีลักษณะสำคัญดังกล่าวข้างต้น ซึ่งสามารถอธิบายให้เห็นในรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

ลักษณะของข้อมูลหรือประชากรที่ใช้ในการศึกษา

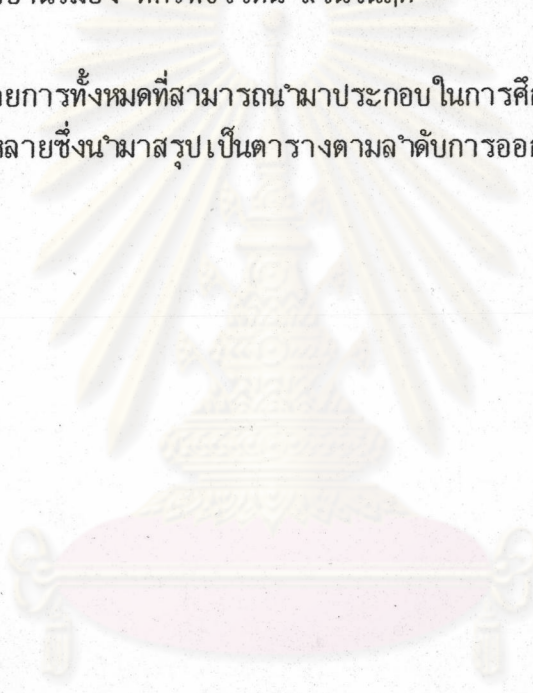
ก. เทปบันทึกรายการสนทนาปัญหาบ้านเมือง ถือเป็นข้อมูลหลักที่ใช้ในการศึกษา โดยจะศึกษารายการที่มีรูปแบบใหม่ซึ่งออกอากาศครั้งแรกในวันอาทิตย์ที่ 10 ธันวาคม 2532 จนถึงวันอาทิตย์ที่ 18 พฤศจิกายน 2533 ซึ่งเป็นระยะเวลาที่กำลังศึกษา รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 12 เดือน หรือ 1 ปี ทั้งนี้เนื่องจากไม่สามารถค้นหาเทปรายการได้ครบถ้วนทุกตอน จึงจะ

ทำการศึกษาเฉพาะตอนที่มีการเก็บไว้และสามารถนำมาวิเคราะห์ได้ ถือเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 34 รายการจากประชากรทั้งหมด 45 รายการ

การเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งได้แก่เทปรายการนั้น จะกระทำโดยการบันทึกเทปรายการซึ่งออกอากาศทุกวันอาทิตย์หลังข่าวภาค 20.00 น. ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ในช่วงเดือนกรกฎาคมจนถึงเดือนตุลาคม ส่วนเทปรายการก่อนหน้านี้ ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์จากคณะกรรมการจัดรายการสนทนาปัญหาบ้านเมืองขอยืมมาบันทึกเทปอีกทีหนึ่ง ซึ่งเทปรายการสนทนาฯ ในยุคใหม่มีเก็บไว้ที่สำนักงานคณะกรรมการจัดรายการสนทนาปัญหาบ้านเมือง ตึกเพชรรัตน์ สวนรื่นฤดี

ดังนั้นเทปรายการทั้งหมดที่สามารถนำมาประกอบในการศึกษาประกอบด้วยรายการต่าง ๆ หลากหลายซึ่งนำมาสรุปเป็นตารางตามลำดับการออกอากาศได้ดังต่อไปนี้

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 เปรายการสนทนาปัญหาบ้านเมืองที่นำมาศึกษาเป็นกลุ่มตัวอย่าง

ครั้งที่	วันที่ออกอากาศ	หัวข้อของการสนทนา	ผู้รับเชิญร่วมรายการ	ผู้ดำเนินรายการ
2	17 ธ.ค. 32	การแก้ไขปัญหาทางการเงินของประเทศ	พณฯ ประมวล สภาวสุ (รมต.กระทรวงการคลัง)	รศ.ดร. เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง
3	24 ธ.ค. 32	การท่องเที่ยว-ลงทุน-น้ำมัน	พณฯ กร ทัพพะรังสี (รมต.ประจำสำนักนายก)	คุณหญิงทองทิพย์ รัตนะรัต
5	14 ม.ค. 33	การบริหารงานในฐานะผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร (พล.ต.จำลอง ศรีเมือง)	นิรมล เมธีสุกกุล
8	4 ก.พ. 33	ปัญหาและการแก้ไขการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่า	พณฯ สันต์ ขจรประศาสน์ (รมต.กระทรวงเกษตรฯ)	สุทธิชัย หยุ่น จากเดอะเนชั่น
9	13 ก.พ. 33	สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ	พณฯ ชาน หลีกภัย (รองนายกรัฐมนตรี) นายอาหาร สุกโป๊ก (เลขาธิการคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ)	สตาวัลลี วงศ์วิงศ์

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 (ต่อ) เปรายการสนทนาปัญหาบ้านเมืองที่นำมาศึกษา

ครั้งที่	วันที่ออกอากาศ	หัวข้อของการสนทนา	ผู้รับเชิญมาร่วมรายการ	ผู้ดำเนินรายการ
11	25 ก.พ. 33	แนวความคิดเกี่ยวกับตลาดหลักทรัพย์ของไทย	ดร.มารวย ผดุงสิทธิ์ (กรรมการและผู้จัดการ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย)	พงษ์ศักดิ์ พยัคฆ์วิเชียร จาก นสพ.มติชน
12	4 มี.ค. 33	บทบาทของสตรีไทยในสังคมปัจจุบัน	คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ (รมต.ประจำสำนักนายกรัฐมนตรี)	รศ.ดร. ไททิม อารียา คีนส์นีย์ นาคพงศ์
13	11 มี.ค. 33	ภาษีมูลค่าเพิ่ม	บัณฑิต บุญยะปานะ อธิบดีกรมสรรพากร	นิรมล เมธีสุกุล
14	18 มี.ค. 33	ทหารเกณฑ์และการเกณฑ์ทหาร	พล.ต.อ.อภัย พุฒนพิเศษ (จก.) จ.ส.อ.ศิริชัย คัมภีร์รักษา	ชัยวิชิต อดิศักดิ์
15	25 มี.ค. 33	ปัญหาสินค้าราคาแพง	ฯพณฯ สุนัน ปิ่นชัยน (รมว.กระทรวงพาณิชย์)	อ.นางจ สอนอิมศาสตร์ (คู่ย์ ณ บางน้อย)

ศูนย์วิทยุโทรทัศน์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 (ต่อก) เปรายการสนทนาปัญหาบ้านเมืองที่เข้ามาศึกษา

ครั้งที่	วันที่ออกอากาศ	หัวข้อของการสนทนา	ผู้รับเชิญมาร่วมรายการ	ผู้ดำเนินรายการ
16	8 เม.ย. 33	การอนุรักษ์มรดกไทยมิให้เสื่อมสูญ	ดร. เอกวิทย์ ณ ถลาง (เลขาธิการสำนักงาน วัฒนธรรมแห่งชาติ)	จิระนันท์ ประเสริฐกุล
17	15 เม.ย. 33	การแก้ไขปัญหาการจราจร	พล.ต.ท. วราห์ เอี่ยมมงคล พ.ต.ท. ภิรมย์ ณ นคร (สวญ. สน. หัวหมาก)	สุชาติ นาทะพันธ์
18	22 เม.ย. 33	การรถ ไฟกับการแก้ไขปัญหา	พล.ต.ต. ชชาติชาย กุญพงษ์ (ประธานกรรมการ การรถไฟ)	ประภัทร ศรีลัมภ์
19	29 เม.ย. 33	พรบ. ประกันสังคม กฎหมายแรงงาน	ศ.ศิริ เกวลินสฤทธิ (อธิบดีกรมแรงงาน) ทพญ. วัฒนา อิศวเหม (รมช.มหาดไทย)	ดร. วิษณุ เคร็งงาม
20	6 พ.ค. 33	อุดมศึกษาไทยให้โอกาส	ศ.ดร. วิจิตร ศรีสอ้าน (ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย)	ชัยณรงค์ มณฑิธรวิเชียรฉาย

ศูนย์วิทยุ ทรพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 (ต่อ) เปรายการสนทนาปัญหาบ้านเมืองที่หน้ามศึกษา

๕๘ ครั้งที่	วันที่	หัวข้อของการสนทนา	ผู้รับเชิญมาร่วมรายการ	ผู้ดำเนินรายการ
21	13 พ.ค. 33	อนามยสังเวตล้อมกับคุณภาพชีวิต	ชดชัย โสภณงานิช รศ.ดร.สายหยุด นิยมวิภาต	จักรพันธ์ ยมจินดา
24	3 มิ.ย. 33	นิคส์กับคุณภาพชีวิต	ศ.นพ. เทพเม เมืองแมน คุณหญิงกนิษฐา วิเชียรเจริญ	รศ.สุพัตรา สุภาพ (คณะรัฐศาสตร์ จุฬาฯ)
29	8 ก.ค. 33	มูลนิธิจุฬาราชมนตรี	ดร.วิจิตร ศรีสอ้าน อ.เสริมศักดิ์ เทพาคำ (คณะกรรมการ และที่ปรึกษามูลนิธิ)	รศ.ธงทอง จันทรางศุ
30	15 ก.ค. 33	จะช่วยกันทำบุญบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างไรให้เจริญ	พระสุเมธาธิเบติ (เจ้าคณะ กทม.) พระราชธรรมนิเทศ	อ.สำราญ สารัตถ์ (กรมการศาสนา)
31	22 ก.ค. 33	เทิดพระเกียรติสมเด็จพระนเรศวรมหาราชครองราชย์ครบ 400 ปี	พล.ท.รวมศักดิ์ ไชยโกมินทร์ (อดีตแม่ทัพภาค 3) พล.ท.สรเสฏฐ รามสมภพ พล.ท.ศิริ ทิวะพันธุ์ (แม่ทัพภาค 3)	ประภัทร ศรีลัมภ์

ศูนย์วิทยุโทรทัศน์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 (ต่อ) เปรายการสนทนาโดยบ้านเมืองที่นำมาศึกษา

ครั้งที่	วันที่ออกอากาศ	หัวข้อของการสนทนา	ผู้รับเชิญร่วมรายการ	ผู้ดำเนินรายการ
32	29 ก.ค. 33	โครงการเลิกต้นไม้เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าของกองทัพบก	พ.อ.สาธิต นิมิตรกุล คุณหญิงกัลยา โสภณพานิช ไพโรจน์ สุวรรณภากร (อธิบดีกรมป่าไม้)	ศันสนีย์ นาคพงศ์
33	5 ส.ค. 33	กฎหมายใกล้ตัว	โกเมน กัทภิรมย์ (อธิบดีกรมกฤษฎีกา) สอาด ทองแท้ (รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์)	อำนาจ สอนอัมสาตร์
34	12 ส.ค. 33	เฉลิมพระเกียรติ 12 ส.ค. (12 สิงหาคม มหาราชินี)	ท่านผู้หญิงสุประภาดา เกษมสันต์ (ราชเลขานุการในองค์สมเด็จพระเจ้า)	คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์
35	19 ส.ค. 33	(สัปดาห์วิทยาศาสตร์) 18-24 ส.ค. 33 เพิ่มคุณค่าทรัพยากรของชาติด้วยวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี	ดร.เจริญ วัชรรังษี (เลขาธิการคณะกรรมการ วิจัยแห่งชาติ) นิเชต สุนทรพิทักษ์ (รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ)	ถ.ชัยณรงค์ มณเฑียรวิเชียรฉาย
36	26 ส.ค. 33	บ้านวลัยรักษ์	นายธานีรินทร์ ทรัพย์วิเชียร (รองประธานกรรมการ มูลนิธิจุฬาลงกรณ์) นพ.ธีระ รามสูตร (อธิบดีกรมควบคุมโรคติดต่อ)	นพ.ยงยุทธ มัยลาภ

ตารางที่ 3 (ต่อ) เปรายการสนทนาปัญหาบ้านเมืองที่นำมาศึกษา

ครั้งที่	วันที่ออกอากาศ	หัวข้อของการสนทนา	ผู้รับเชิญร่วมรายการ	ผู้ดำเนินรายการ
37	2 ก.ย. 33	ธรรมจากท่านพุทธทาสถึงประชาชน	พระธรรมโกศาจารย์	ดร.วิษณุ เครืองาม
38	9 ก.ย. 33	ควรจะมีบัตรเรียน ป.6 หรือไม่	ดร. โกวิท วรพิพัฒน์ สมชัย วุฒิปรีชา	รศ.สุพิศรา สุภาพ
39	16 ก.ย. 33	การบริหารท้องถิ่นโดยประชาชน	ฉลอง กัลยาณมิตร (อธิบดีกรมการปกครอง) ยุวรัตน์ กมลเวช (ผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานี)	สยามพร รัตนปราราม
40	23 ก.ย. 33	สถานการณ์น้ำมัน	ฯพณฯ กร ทวีรังสี (รมต.ประจำสำนักนายกรัฐมนตรี)	สุทธิชัย หยุ่น ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง
41	30 ก.ย. 33	อุบัติเหตุใกล้ตัว	นิยม นิยมมานุสร (อธิบดีกรมโยธาธิการ) พ.วิจิตร บุญชะโทดระ (เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาภัยแห่งชาติ) จรูญ สุภาพ	พงษ์ศักดิ์ พยัคฆวิเชียร

ศูนย์วิทยุกระจายเสียง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 (ต่อก) เปรายการสนทนาโต้ตอบกันเรื่องที่มาการศึกษา

ข้อ ตรงที่	วันที่ออกอากาศ	หัวข้อของการสนทนา	ผู้รับเชิญมาร่วมรายการ	ผู้ดำเนินรายการ
42	7 ต.ค. 33	สินค้าราคาแพง	าพณา อมเรศ ศีลาอ่อน (รมต.กระทรวงพาณิชย์) สมชาย สาโรราท (นายกฯ สมาคมห้างสรรพสินค้า ไทย)	ดร.สมเกียรติ อ่อนวิมล
43	4 พ.ย. 33	อุดมศึกษากับประชาชน	สมิทธิ ธรรมสโรช (อธิบดีกรมอุดมศึกษา) ชำนาญ พงษา (รองปลัดกระทรวงมหาดไทย)	จินตนา แสงสว่าง
44	11 พ.ย. 33	รัฐกับประชาชน กับบริการของรัฐ	บวรศักดิ์ สุวรรณโน ถาวรย์ วงศ์อารยะ (อธิบดีกรมที่ดิน)	มานิจ สุขสมจิตร
45	18 พ.ย. 33	พบผู้สมัคร สส. กทม. เขต 2	เกษม ศิริสัมพันธ์ กนลา ชันทปราบ สุเทพ อัดถากร	ดร.สมเกียรติ อ่อนวิมล

ศูนย์วิทยุทรพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคล ได้แก่ การสัมภาษณ์บุคคลที่เป็นหลักในการดำเนินงานทำรายการสนทนากับสถาบันเมืองในช่วงปรับปรุงใหม่และเป็นผู้ประสานงาน คือ พ.อ.สมเจตน์ พิศิษฐ์สุนทร ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการจัดรายการฯ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลหลักให้สมบูรณ์และแม่นยำมากขึ้น

ค. ข้อมูลประเภทเอกสาร ได้แก่ หนังสือพิมพ์ และนิตยสารวิจารณ์ข่าวในช่วงเวลาที่ศึกษา 12 เดือน ในที่นี้จะเลือกศึกษาหนังสือพิมพ์คุณภาพ คือ มติชน และหนังสือพิมพ์ปริมาณคือไทยรัฐ ส่วนนิตยสารวิจารณ์ข่าวจะเลือกมติชนสุดสัปดาห์ และสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ โดยเลือกเฉพาะข่าวหรือบทความที่เกี่ยวข้องกับรายการแต่ละตอนเพื่อดูความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาของทั้ง 2 สื่อ

นอกจากนี้ข้อมูลประเภทเอกสารยังจะรวมไปถึงเนื้อหาที่เกี่ยวกับสภาพเหตุการณ์ทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมโดยรอบ ๆ ในช่วงเวลาที่ศึกษาเพื่อนำไปช่วยในการวิเคราะห์บริบทของรายการสนทนากับสถาบันเมืองอีกด้านหนึ่งด้วย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลทำได้โดยแบ่งตามประเภทของข้อมูลดังต่อไปนี้ คือ

1) แหล่งข้อมูลประเภทเทปบันทึกรายการสนทนากับสถาบันเมือง

ได้แก่ เทปรายการสนทนากับสถาบันเมืองทั้ง 34 ตอน ซึ่งมีการบันทึกและจัดเก็บรวบรวมไว้ที่สำนักงานคณะกรรมการจัดรายการสนทนากับสถาบันเมือง ฝ่ายกิจการพลเรือนทหารบก ตึกเพชรรัตน์ ภายในบริเวณสวนรื่นฤดี ซึ่งผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์จากประธานคณะกรรมการจัดรายการสนทนากับสถาบันเมืองขออัดเทปรายการนี้ 21 ตอน ในช่วงเดือนธันวาคมถึงกรกฎาคม และสำหรับเทปรายการอีก 13 ตอนในเดือนสิงหาคม ถึงธันวาคม ผู้วิจัยบันทึกเทปจากรายการที่ออกอากาศทางโทรทัศน์ทุกวันอาทิตย์หลังข่าวภาค 20.00 น. ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5

2) แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล

ได้แก่ การสัมภาษณ์บุคคลที่เป็นแกนหลักในการดำเนินการจัดทำรายการสนทนากับสถาบันเมือง ในยุคปรับปรุงใหม่ที่เป็นประชากรหลักที่ต้องการศึกษา คือ พันเอกสมเจตน์ พิศิษฐ์สุนทร ผู้ช่วยเลขานุการ ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบกซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการจัดรายการนี้ โดยแหล่งข้อมูลประเภทบุคคลจะเป็นข้อมูลประกอบข้อมูลหลัก คือ เทปบันทึกรายการเพื่อให้นักศึกษาวิจัย ในครั้งนี้มีความสมบูรณ์และแม่นยำมากขึ้น

3) แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร

ได้แก่ หนังสือพิมพ์ และนิตยสารประเภทวิจารณ์ข่าว ในช่วงเวลาที่ศึกษา 9 เดือน ในที่นี้จะเลือกศึกษาหนังสือพิมพ์คุณภาพ คือ สยามรัฐ หรือมติชน และหนังสือพิมพ์ปริมาณ คือ ไทยรัฐ ส่วนนิตยสารวิจารณ์ข่าว จะเลือกศึกษาเฉพาะมติชนสัปดาห์ และสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ เป็นหลัก โดยข้อมูลประเภทเอกสารนี้จะช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลและเนื้อหา

หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์

ในการวิเคราะห์รายการสนทนาปัญหาบ้านเมือง เนื่องจากเป็นรายการโทรทัศน์ที่จบในตอนในแต่ละครั้ง การนำเสนอหัวข้อในการสนทนาแตกต่างกันไป และมีความหลากหลายไม่ต่อเนื่องการวิเคราะห์จึงจะวิเคราะห์ในแต่ละตอนว่ามีสาระสำคัญ มีเนื้อหาอย่างไร โดยใช้คำถามหนึ่ง ๆ เป็นหน่วยในการวิเคราะห์เป็นสำคัญ

นอกจากนี้ในการวิเคราะห์รูปแบบของรายการ หน่วยของการวิเคราะห์ก็คือ องค์ประกอบของฉาก เป็นต้น

หน่วยในการวิเคราะห์ทั้ง 2 ส่วนจะนำมาสรุปโดยรวมเพื่อพิจารณาถึงบทบาทของรายการสนทนาปัญหาบ้านเมืองต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย